

Kyrkliga kulturmiljöer

Tillståndsprövning enligt kulturmiljölagens 4:e kapitel

Våra kyrkliga miljöer är en ovärderlig del av vårt kulturarv och är därför skyddade i lag. Att förvalta en kyrklig miljö innebär att bevara och förnya var-samt på samma gång. Förändringar på kyrkobyggnad, kyrkliga inventarier och kyrkogård kräver tillstånd från länsstyrelsen. Här kan du läsa om hur det går till att söka dessa tillstånd.

Detalj av domkyrkan i Kalmar. Foto Per Lindegård

Dialog

Vad som är en förändring och vad som är löpande underhåll är ibland svårt att avgöra. Gränsen är dock viktig eftersom vanligt underhåll inte är tillståndspliktigt. Det är länsstyrelsen som avgör vilka åtgärder som är tillståndspliktiga. Är ni osäkra på vad som gäller så tag kontakt med länsstyrelsen. Det spar tid att ta föra en tidig dialog med länsstyrelsen för att komma fram till en lösning som passar både församlingens behov och samtidigt påverkar de kulturhistoriska värdena i så liten omfattning som möjligt.

Planering spar tid

Vid tillståndsprövningen gör länsstyrelsen en avvägning och bedömning mellan församlingens behov och hur de kulturhistoriska värdena påverkas av ändringen. Tillståndsprövningen varierar i omfattning och tid beroende på vad det är som ska göras. Tillståndsprocessen kan ta flera månader om många parter är involverade eller om länsstyrelsen inte får in kompletta ansökningshandlingar. Tid kan därför sparas genom att församlingen planerar sin ansökan och ser till att alla handlingar som krävs är med.

Lagskyddet

Alla kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som är uppförda eller anlagda före 1940 och vissa yngre speciellt värdefulla kyrkomiljöer är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950). Skyddet innebär i korthet att kyrkomiljöernas kulturhistoriska värde ska bevaras. Om förändring sker ska den göras utan att de kulturhistoriska värdena minskar.

När behövs tillstånd?

Alla förändringar i kyrkan eller på kyrkogården kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Kyrkobyggnaden

- bygga om, bygga till eller riva
- ändra ytskikt och kulörer interiört och exteriört
- ändra eller göra ingrepp i kyrkans stomme eller murverk etc
- göra nya installationer, till exempel el och värme
- ändra, tillföra eller flytta fast inredning, till exempel bänkar, altare, dopfunt eller konstnärlig utsmyckning

Kyrkotomt och begravningsplats

- utvidga eller på annat sätt förändra
- uppföra eller ändra byggnader, murar, portaler och andra fasta anordningar
- större förändringar av planteringar, beläggning på gångar med mera

Kyrkliga inventarier

- avyttras eller flyttas från traditionell plats
- ta bort ur inventarieförteckning
- reparera, ändra eller konservera
- renovera eller installera ny orgel

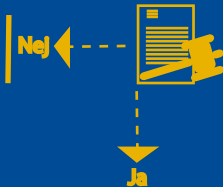
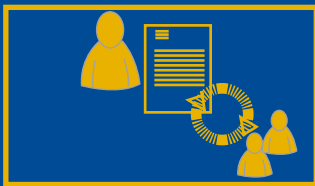
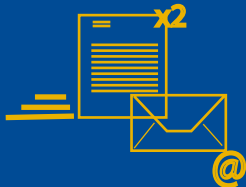
Kontaktuppgifter

Länsstyrelsen Kalmar län
Regeringsgatan 1, 391 86 KALMAR
Telefon 010 - 223 80 00
www.lansstyrelsen.se/kalmar

Länsstyrelsen
Kalmar län

Tillståndprocessen

- 1** Församlingen planerar en förändring och tar tidigt kontakt med länsstyrelsen för att samråda. Tillsammans resonerar man kring lösningar som tillfredställer församlingens behov men samtidigt påverkar de kulturhistoriska värdena i så liten utsträckning som möjligt. Det tidiga samrådet är viktigt och förenklar processen.
- 2** Finns behov samråder länsstyrelsens handläggare med församlingen. Det är länsstyrelsen som avgör om ett samråd på plats behövs. Om det är mer omfattande förändringar som planeras, till exempel en omgestaltning, behövs en konsult med erfarenhet av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för att göra en projektering och leda projektet.
- 3** Församlingen väljer en lösning. Kyrkorådet fattar beslut om förändringen och att tillstånd ska sökas hos länsstyrelsen. Även om den planerade åtgärden finns med i kyrkans vård- och underhållsplan måste en tillståndsansökan skickas in.
- 4** Ansökan skickas till länsstyrelsen. Ansökan görs på avsedd blankett. För att ansökan ska bli komplett skickas följande med:
  - protokoll med beslut från kyrkorådet om att söka tillstånd för åtgärderna hos länsstyrelsen
  - beskrivning av vad som ska genomföras
  - motiv och skäl till varför åtgärderna ska genomföras
  - arbets- och materialbeskrivning
  - redogörelse för nuläge med ritningar, foton, planer och beskrivningar och liknande.Tänk på att för väsentliga ändringar av kyrkobyggnader behövs bygglov enligt plan- och bygglagen. Ansökan om bygglov görs hos kommunen.
- 5** Länsstyrelsen tar emot och granskar ärendet och begär vid behov in kompletteringar. En komplett inkommen ansökan innebär alltså att tillståndprocessen går vidare. För länsstyrelsen inte in rätt handlingar kan ärendet inte handläggas och avvisas därför.
- 6** Ärendet handläggs när ansökan är komplett. Vid behov skickas ärendet på remiss. Handläggningstiden varierar beroende på ändringens art och omfattning samt hur många instanser som behöver involveras i processen. Beräknad handläggningstid är i normalfallet minst tre månader.
- 7** Länsstyrelsen fattar beslut i ärendet. Beslutet vinner laga kraft tre veckor efter beslutsdatum. Ett villkor som nästan alltid förekommer är att arbetet ska ske under medverkan av en antikvarisk expert. Församlingen utser och bekostar själv den antikvariska experten.
- 8** Församlingen kontaktar den antikvariske experten minst tre veckor innan arbetet startar. Antikvarisk expert kallas också till byggmötena. Man samråder och skulle nya omständigheter uppstå kontaktas länsstyrelsen eftersom beslutet om tillstånd då kan komma att omprövas. Den antikvariske experten dokumenterar arbetet löpande.
- 9** Arbetena slutförs och den antikvariske experten skriver rapport utifrån sin dokumentation. Rapporten skickas till länsstyrelsen.

Länstyrelsen
Kalmar län

Ansökan om tillstånd enligt 4 kap. kulturmiljölagen, kyrkliga kulturminnen

Länstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar

Sökande

Kyrkans/begravningsplatsens namn	Församling/pastorat	Kommun	Stift
Fastighetsbeteckning			
Företrädare för församlingen/kontaktperson, efternamn och förnamn			
Adress		Postnummer	Ort
Telefon dagtid	Mobiltelefon	E-postadress	

Antikvarisk medverkan (se även nästa sida)

Antikvarisk expert (person, företag, institution)	Kontaktuppgifter till antikvarisk expert
Meritlista för den antikvariske experten	

Ansökan avser

Ansökan avser (kortfattad beskrivning)
Beräknad tidpunkt för att påbörja arbetet

Bifogade handlingar (* markerar obligatorisk uppgift)

☐ Kopia av beslutsprotokoll från församlingsråd/kyrkoråd*
☐ Redogörelse för nuläget med planer, fotografier och/eller illustrationer *
☐ Trädvårdsplan
☐ Gravvårdsplan
☐ Beskrivning av åtgärden med redogörelse av arbetssätt, material och metoder*
☐ Motivering till åtgärden*
☐ Ritningar, planer och/eller illustrationer som beskriver åtgärden*
☐ Konserveringsprogram med redogörelse för arbetssätt, material och metoder
☐ Övrigt _____

Underskrift

Ort och datum
Namn och namnförtydligande

Postadress

391 86 Kalmar

Besöksadress

Regeringsgatan 1

Telefon

010-223 80 00

E-post

kalmar@lansstyrelsen.se

www.lansstyrelsen.se/kalmar

Information om antikvarisk medverkan

Antikvarisk medverkan kan krävas vid tillämpningen av 3 kap. 14 § och 4 kap. 3, 9, och 13 §§ kulturmiljölagen (1988:950 samt 2,3,5 §§ i förordning om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer SFS 2010:1121 enligt villkor i länsstyrelsens beslut.

Syftet med antikvarisk medverkan är att den antikvariske experten ska vara ett stöd för fastighetsägaren under byggprocessen. Det innebär också att experten ska följa arbetet så att detta utförs i enlighet med Länsstyrelsens beslut.

Den antikvariske expertens uppgifter

Expertens ska följa arbetet och vid behov lämna anvisningar samt delta i byggmöten och besiktningar.

Expertens ska ges tillfälle att utföra nödvändig kulturhistorisk dokumentation före, under och efter arbetets utförande.

Den antikvariske experten ska hålla sig informerad om vad som framkommer under arbetets gång och rapportera om avvikelser görs från beslutet.

Vem kan anlitas som antikvarisk expert?

Grundläggande krav är att experten har lämplig utbildning och praktisk erfarenhet. En antikvarisk expert ska självständigt kunna tolka, analysera och värdera samt redogöra för hur kulturhistoriska värden påverkas vid ändringar av byggnadsverk, kyrkogård eller parkanläggning.

Relevant utbildning för en antikvarisk expert är till exempel byggnadsantikvarisk högskoleutbildning eller arkitekt-/ingenjörutbildning som byggts på med kunskaper om restaurering eller motsvarande erfarenhet. I vissa fall fordras trädgårdshistorisk kompetens, konservatorsutbildning eller annan specialistkompetens.

Tidigare erfarenhet av antikvarisk medverkan är ett krav. Sådan erfarenhet kan experten ha fått antingen genom egna uppdrag eller genom att ha medverkat som antikvarisk expert under sakkunnig ledning.

Den antikvariske experten ska ha ingående kunskaper om kulturmiljölagen (1988:950), där särskild vikt läggs vid kunskaper om kapitel 3 och 4 samt god kännedom om de övriga lagar och regelverk som är tillämpliga vid ändringar av byggnadsverk, kyrkogård eller parkanläggning. Om det uppstår oklarheter vilken kompetens som krävs vid antikvarisk medverkan, kontakta Länsstyrelsen.

Kostnad för antikvarisk expert och dokumentation

Fastighetsägaren ska efter avslutat arbete sammanställa en rapport över genomförda åtgärder inom den tidsrymd som finns angiven i beslutet. Rapporten ska skickas till Länsstyrelsen.

Överenskommelse om **kostnaden för antikvarisk medverkan träffar fastighetsägaren med den antikvariske experten**. Vid vård- och underhållsarbeten av byggnadsminnen har fastighetsägaren möjlighet att söka bidrag hos länsstyrelsen för åtgärderna. Vid beviljat bidrag utgår även bidrag för antikvarisk medverkan och dokumentation. För kyrkliga kulturminnen finns möjligheten att söka kyrkoantikvarisk ersättning. I övriga fall är det fastighetsägaren som står för kostnaderna för antikvarisk medverkan och dokumentation.